

अनुसूची - २
(दफा ४ तथा अनुसूची-१ को भाग-२ सँग सम्बन्धित)

मनहरी गाउँपालिका

मनहरी राजपत्र

खण्ड : २ संख्या : ९ मिति : २०७५/०३/३०

भाग - २

मनहरी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिका अध्यक्षबाट प्रमाणिकरण मिति २०७५/०२/०३

विपद व्यवस्थापन विशेष कोष संचालन तथा व्यवस्थापन
कार्यविधि, २०७५

आज्ञाले,
रचना श्रेष्ठ
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

मनहरी गाउँपालिकाको विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन -२०७५

मनहरी गाउँपालिकाको विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा
व्यवस्थापन गर्न बनेको कार्यविधि

प्रस्तावना :

मनहरी गाउँपालिकाको समग्र आर्थिक, सामाजिक, मानवीय तथा भौतिक संरचनाहरूको क्षतिलाई न्यूनीकरण, रोकथाम, राहत तथा पुनः स्थापनाका लागि नेपालको संविधानको अनुसूची -८ तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ३ दफा ११ उपदफा २ (न, ६) बमोजिम विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७५ तयार गरि लागू गरिएको छ ।

परिच्छेद -१ प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : _____

(क) यस कार्यविधिको नाम “मनहरी गाउँपालिकाको विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७५” रहेको छ ।

(ख) यो कार्यविधि गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएको मिति देखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा :

विषय प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा :-

क) “कार्यविधि” भन्नाले विपदे विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०७४ भन्ने बुझ्नुपर्छ ।

ख) “कोष” भन्नाले विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कोष भन्ने बुझ्नुपर्छ ।

ग) “व्यवस्थापन समिति” भन्नाले विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन समिति बुझ्नुपर्छ ।

घ) “कार्यपालिका” भन्नाले मनहरी गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिका बुझ्नु पर्छ ।

ड) “विपद्” भन्नाले प्राकृतिक तथा मानवीय विपदलाई सम्झनुपर्छ

३. कोष स्थापना:

(१) विपद् व्यवस्थापन कोष नाम गरेको एक कोषको स्थापना हुनेछ ।

४. कोषको कार्यालय:

(१) कोषको सचिवालय गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा रहने छ ।

परिच्छेद-२

कोषको अवधारण लक्ष्य र नीति

५. कोषको अवधारणा:

(१) यस गाउँपालिकामा हुने सबै प्रकारका प्राकृतिक तथा मानव सृजित विपद् तथा प्रकोपबाट प्रभावित व्यक्ति परिवार संघसंस्थाको संख्यामा कमी ल्याउन तथा आम जनमानसमा प्राकृतिक विपद् बारे सचेतना अभिवृद्धि गर्दै विपदबाट हताहत हुनेको संख्या न्यूनीकरण गर्न पिडीत परिवारको पहिचान गरि राहत सहयोग र पुनर्स्थापनामा सहयोग पुऱ्याउन नै कोषको अवधारणा हुनेछ ।

६. लक्ष्य:

(१) प्राकृतिक तथा मानव सृजित विपदको प्रकोपमा परेका परिवार संघसंस्थालाई राहत तथा पुनः स्थापनामा सहयोग पुऱ्याउने, विपद् जोखिम व्यवस्थापन कृयाकलापको पहिचान तथा प्राथमिकिकरण गर्दै विपद् व्यवस्थापनको क्षमता अभिवृद्धि गरि मानवीय तथा भौतिक क्षतिमा कमी ल्याउनु यस कोषको लक्ष्य रहेको छ ।

७. उद्देश्य: कोषका उद्देश्यहरू देहाय बमोजिम हुनेछन् :

(१) विपद् पिडीतको उद्धार तथा पुनःस्थापनाका लागि जिल्ला, प्रदेश तथा संघ स्थित सबै कार्यालय संघसंस्थाबिच समन्वय गर्नुका साथै सहभागिता जुटाउन पहल गर्ने ।

(२) विपदका दृष्टिकोणले गाउँपालिकाको जोखिमपूर्ण क्षेत्रहरूको पहिचान गरी विपद् रोकथाम तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि भौतिक तथा चेतनामुलक कार्यक्रम गर्ने ।

- (३) विपदबाट हुन सक्ने जोखिमलाई न्यून गर्न नीतिगत तथा संस्थागत सुधार गर्ने ।
- (४) विपद् पिडीतको आधारभूत आवश्यकताको परिपूर्तिका लागि क्षतिको मूल्यांकनका आधारमा तत्काल राहत उपलब्ध गराइ सहयोग गर्ने ।
- (५) भवन तथा पूर्वाधार निर्माण कार्य प्रारम्भ गर्दा वातावरण मैत्री तथा भवन निर्माण आचार संहिता बमोजिम गर्ने, गराउने ।
- (६) स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका २०६८ द्वारा निर्देशित विपद्जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमामा जोड दिने ।
- (७) विपदबाट हुने सक्ने मानवीय तथा भौतिक क्षतिको न्यूनीकरणका लागि गाउँपालिकाको क्षमता विकास गर्ने ।
- (८) विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा काम गर्ने सबै निकायहरूका बीच समन्वय गर्ने ।
- (९) विपद्बाट पिडीत व्यक्तिहरूलाई तत्काल उद्धार तथा राहत सहयोगका लागि कोषको व्यवस्था गर्ने ।
- (१०) विपद् व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण, भवन निर्माण व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रचलित कानून बमोजिम गर्ने गराउने ।

८. नीति:

- (१) विपद् पिडीतको तत्काल उद्धार गर्ने ।
- (२) विपद् पिडीतलाई उद्धार पछि राहत सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- (३) विपद् पिडीतहरूलाई पहिचात गरि तत्काल पुनःस्थापनका लागि सहयोग पुऱ्याउने ।
- (४) विपद् पिडीतहरूलाई सहयोग उपलब्ध गराउनकालागि सम्बन्धित सबै निकायहरूका बिच समन्वय गर्ने ।
- (५) स्थानीय तहमा भवन निर्माण आचारसंहिता बमोजिम भौतिक संरचना निर्माण गर्ने गराउने तथा स्थानीय तहमा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने ।

परिच्छेद -३

कोषको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था

९. कोषको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था :-

(१) कोषको लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू प्राप्तिका लागि देहाय बमोजिमको व्यवस्थापन समिति गठन हुनेछ :

क) गाउँपालिका अध्यक्ष	-अध्यक्ष
ख) गाउँपालिका उपाध्यक्ष	-सदस्य
ग) कार्यपालिका सदस्य मध्येबाट कार्यपालिकाले तोकेको २ जना	-सदस्य
घ) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजले तोकेको प्रतिनिधि	-सदस्य
ङ) नेपाल प्रहरी, नेपाली सेना तथा सशस्त्र प्रहरीका स्थानीय प्रमुख-सदस्य	
च) सम्बन्धित गाउँपालिकामा रहेको स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुख	-सदस्य
छ) गाउँपालिका क्षेत्र भित्रको रेडक्रस सोसाइटी शाखा वा उपशाखाहरूको आफुमध्येबाट सिफारिस गरी पठाएको एक जना	-सदस्य
ज) योजना अनुगमन तथा प्रशासन शाखा प्रमुख	-सदस्य
- (२) व्यवस्थापन समितिको बैठक सामान्यतया वर्षमा ३ पटक बस्ने छ ।
- (३) बैठकको आव्हान समितिको अध्यक्षले गर्नेछ भने सदस्य सचिवले बैठक बोलाउनेछ ।

(४) आवश्यकता अनुसार व्यवस्थापन समितिको बैठक जुनसुकै समयमा पनि बोलाउन सकिनेछ ।

(५) व्यवस्थापन समितिको सम्पूर्ण सदस्य संख्याको कम्तीमा पचास प्रतिशत सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको गणपुरक संख्या पुरा भएको मानिनेछ ।

(६) बैठकको निर्णय अध्यक्षद्वारा प्रमाणित गर्नुपर्नेछ ।

१०. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:

(१) विपद् व्यवस्थापन कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछन् ।

- क) विपद् व्यवस्थापनका लागि आर्थिक श्रोत जुटाउने ,
- ख) कोषको वार्षिक योजना तर्जुमा गरि गाउँसभा पेश गर्ने,

- ग) विपद् सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने,
- घ) विपद्बाट पिडीत व्यक्ति परिवार र संघसंस्थालाई तत्काल राहत उपलब्ध गराउने,
- ङ) विपद्बाट पिडीतका लागि पुनस्थापनाको व्यवस्था गर्ने,
- च) वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्दा वातावरणमैत्री बनाउन समन्वयकारी भूमिका निर्वाहा गर्ने,
- छ) विकास प्रकृत्यामा विपद् जोखिम न्यूनीकणालाई प्रवाहिकरण गर्ने,
- ज) कोषका कार्यहरुको अनुगमन, सुपरिवेक्षण तथा प्रगति समिक्षा गर्ने,
- झ) स्थानीय तहका विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी योजनाहरुको तर्जुमा कार्यन्वयन गराउँदै विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई संस्थागत गरि विपद् उत्थानसिल समाजको निर्माण गर्ने ।

११. अध्यक्षका काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (१) अध्यक्षका काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ,
 - क) बैठकको अध्यक्षता गर्ने,
 - ख) बैठक बोलाउन सचिवलाई निर्देशन दिने,
 - ग) बैठकमा प्रतिवेदन पेश गर्ने, प्रस्ताव पेश गर्ने गराउने
 - घ) समितिका सदस्यहरुलाई कामको बाँडफाँड गर्ने तथा कामको आवश्यक समन्वय गर्ने,
 - ङ) कोषको वित्तिय श्रोत जुटाउने परिचालन गर्ने गराउने,
 - च) कोषका निर्णयहरु सार्वजनिक गरि पारदर्शिता कायम गराउने
 - छ) कोषको बैठक सहभागितामूलक रूपमा गराउने
 - ज) कोषका तर्फबाट अन्य निकायमा प्रतिनिधित्व गर्ने गराउने
 - झ) कोषका तर्फबाटअन्य निकाय, संघ/संस्था संग सम्भौता गर्नुपर्ने भए गर्ने गराउने
 - ञ) कोषको योजना तर्जुमा तथा सो को स्वीकृती गर्नगराउन आवश्यक कारवाही गर्ने गराउने
 - ट) कोषका कामको अनुगमन मुल्याङ्कन गर्ने गराउने

१२. सदस्य सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (१) कोषको सदस्य सचिवको काम, कर्तव्य, अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :
 - क) अध्यक्षको आदेशानुसार बैठक बोलाउने, अध्यक्षसँग सल्लाहमा छलफलका विषय बस्तुहरु तयार गरि निर्णयार्थ बैठकमा पेश गर्ने
 - ख) बैठकको निर्णय लेख्ने, कोषका सबै कागजातहरु जिम्मा लिने,
 - ग) कोषसँग सम्बन्धित सूचनाहरु, तथ्याङ्क तथा अभिलेख अध्यावधिक गर्ने,
 - घ) अध्यक्षले तोकेका अन्य कार्यहरु गर्ने ।
 - ङ) कोषका प्रशासनिक तथा अन्य दैनिक कार्यहरु गर्ने,
 - च) कोषका कार्यक्रम तर्जुमा स्वीकृती र कार्यन्वयन गर्न आवश्यक कारवाही गर्ने,
 - छ) कार्यक्रमहरुको अनुगमन गर्ने गराउने,
 - ज) कोषको चलअचल सम्पत्तिको संरक्षण गर्ने गराउने ।

१३. सदस्यको काम कर्तव्य र अधिकार :

- (१) कोषको सदस्यको काम, कर्तव्य, अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:
 - क) बैठकमा उपस्थित भइ छलफल सक्रियतापूर्वक भाग लिने,
 - ख) अध्यक्षको काममा सहयोग पुऱ्याउने,
 - ग) तोकिएको जिम्मेवारीलाई पुरा गर्ने,
 - घ) बैठकमा निर्माणमा पुग्न मतदान गर्ने पर्ने भए मतदान गर्ने,
 - ङ) अध्यक्षले तोकेका अन्य दायित्व निर्वाह गर्ने,
 - च) कोषका कार्यक्रमहरु कार्यन्वयन गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।

परिच्छेद- ४

आर्थिक तथा प्रशासनिक व्यवस्था

१४. कोषको वित्तिय व्यवस्थापन :

- (१) कोषमा देहायका रहमहरु रहने छन् :
 - क) गाउँसभाबाट विपद् व्यवस्थापन कोषका लागि वार्षिक रूपमा विनियोजन हुने रकम,

- ख) अन्य स्थानीय तहबाट प्राप्त हुने रकम ,
- ग) दातृ निकाय परियोजना गैर सरकारी संस्थाबाट प्राप्त हुने रकम
- घ) कोषलाई सेवा शुल्कबाट प्राप्त हुने रकम
- ङ) कोषलाई अन्य विभिन्न स्रोतहरूबाट प्राप्त हुने रकम ।
- च) संघिय सरकार, प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान सहयोग हुने रकम ।

(२) कोषको रकम नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा क वर्गको इजाजत प्राप्त कुनै पनि बैंकमा छुट्टै खाता खोली जम्मा गरिने छ। कोषको संचालन गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र लेखा प्रमुख वा निजले तोके लेखा सम्बन्धी कर्मचारीको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।

(३) कोषको लेखापरीक्षण प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

१५. कोषको आर्थिक व्यवस्था :

कोषको आर्थिक व्यवस्था यस कार्यविधिमा तोकिए बमोजिम र अन्य कुराको हकमा स्थानीय तहको आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

१६. **वर्जित गरिएको वारे :** कोषमा जुन प्रयोजनका लागि रकम प्राप्त भएको हो सो प्रयोजन बाहेक अन्य कार्यमा रकम खर्च गर्न वर्जित गरिएको छ ।

१७. **प्रशासनिक व्यवस्था :** कोषको प्रशासनिक तथा आर्थिक कारोबार गाउँ कार्यपालिकाको कर्मचारीहरूबाट नै संचालन गरिनेछ ।

१८. **बैठकभत्ता :** कोषको व्यवस्थापन समितिको बैठकमा भागलिने पदाधिकारी सदस्यहरू तथा अन्य आमन्त्रितहरूलाई गाउँ कार्यपालिकाको निर्णय अनुसूची भत्ता उपलब्ध गराइनेछ ।

१९. कार्यक्रम संचालन सम्बन्धी खर्च व्यवस्था :

(१) कोषबाट संचालन हुने कार्यक्रमहरू कोषले आफै वा अन्य सरकारी गैरसरकारी निकायसँग मिलेर संचालन गर्न सक्नेछ ।

(२) कोष आफ्नो कार्यक्रम गैरसरकारी संघ संस्थाहरूको प्राविधिक सहयोगबाट संचालन गराउने सक्नेछ ।

(३) गाउँपालिका भित्र प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमहरू अन्य कुनै निकायद्वारा संचालन गरिन्छ भने उक्त कार्यक्रम संचालनको स्वामित्व गाउँ कार्यपालिकामा रहेको मानिनेछ ।

२०. राहत तथा उद्धार कार्य संचालन सम्बन्धी व्यवस्था :

गाउँपालिकाका कुनै पनि वडामा विपद् आइपरेको अवस्थामा देहाय बमोजिमको व्यवस्थापन गरिनेछ :

- क) विपद् प्रभावित स्थानको पहिचान भइ तत्काल उद्धारको व्यवस्था गर्ने,
- ख) उद्धार पछि विपद् प्रभावित व्यक्ति, परिवार तथा संघ संस्थाहरूको वर्गीकरण गरी वडा कार्यालय मार्फत लगत राख्ने
- ग) वडा समितिको बैठक द्वारा विपद् प्रभावित हरूको सर्जमिन मुचुल्का गराई राहत अनुदानका लागि वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिमा सिफारिस गर्ने,
- घ) वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिबाट विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन समिति समक्ष राहत वितरणका लागि सिफारिस गर्ने,
- ङ) यस खण्डमा जेसुकै लखिएको भए तापनि यस सम्बन्धमा गाउँ कार्यपालिकाको निर्णय अन्तिम मानिनेछ ।

२१. विपद् प्रभावित वर्गीकरण :

गाउँपालिकामा आइपर्ने विपद्बाट प्रभावितहरूको वर्गीकरण देहायबमोजिम हुनेछ:

- क) **सामान्य प्रभावित :** प्राकृतिक वा मानव सृजित विपद् जस्तै भूकम्प, पहिरो, अगलागी आदिबाट सामान्य क्षति भएका व्यक्ति परिवार तथा संघ संस्थाहरू
- ख) **आंशिक प्रभावित :** प्राकृतिक वा मानव सृजित विपद्बाट प्रभावित भएकाहरू जस्तै घरमा सामान्य क्षति भएका तर बस्न लायक, पहिरोले खेतबारी सामान्य क्षति पुऱ्याएका, आगलागी भई घर तथा मानव जन, चौपाया, पशुपंक्षीमा सामान्य भौतिक क्षति भएका ।

ग) अति प्रभावित : प्राकृतिक तथा मानव सृजित विपदबाट प्रभावित भईजन धनको क्षति व्यहोरेका परिवारका सदस्यको मृत्यु भएका, वसोवास गर्ने घर एवं अन्य भौतिक पूर्वाधार नष्ट भएका, अङ्ग भङ्ग जीविकोपार्जनका लागि अन्य माथि आश्रित हुन पुगेका ।

२२. राहत वितरण व्यवस्थापन सम्बन्धी :

- क) प्रभावित क्षेत्र रहेको सम्बन्धित वडाको सिफारिसमा विपद् प्रभावितहरूलाई बुदा नं. २१ (ख) बर्गीकरणमा परेकाहरूलाई प्रति परिवार पाँच देखि दश हजार सम्म उपलब्ध गराउने
- ख) प्रभावित क्षेत्र रहेको सम्बन्धित वडाको सिफारिसमा विपद् प्रभावितहरूलाई बुदा नं. २१ (ग) बर्गीकरणमा परेकाहरूलाई देहायबमोजिम राहत उपलब्ध गराउने,
- अ) परिवारका सदस्याहरू मृत्यु भएमा प्रति परिवार रु. १५,००० ।-
- आ) घरवार विहिन भएका परिवारलाई प्रति परिवार रु. १०,००० ।-
- इ) अंगभंग भएका परिवारलाई प्रति व्यक्ति रु. ५,००० ।-
- ई) शारीरिक रूपमा घाइते भई उपचाररत अवस्थामा रहेका प्रति व्यक्ति रु. ३००० ।-
- उ) अति प्रभावितमा सिफारिसमा परेका संघसंस्थाहरूको हकमा महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक सम्बन्धी काम गर्ने संस्थाहरूलाई मर्मत संभार तर्फ रु. ५,००० ।- तथा अन्य संस्थाहरूलाई रु. ३०००।-

२३. वडा स्तरीय विपद् प्रभावित पहिचान समिति:

वडा स्तरीय विपद् प्रभावित पहिचान समिति देहाय बमोजिम हुनेछ,

(क) वडा अध्यक्ष	-संयोजक
ख) वडा सदस्यहरू	-सदस्य
ग) सम्बन्धित वडामा रहेका सुरक्षा निकायका प्रमुख	-सदस्य
घ) सम्बन्धित वडामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुख	-सदस्य
ङ) सम्बन्धित वडामा रस्थापित नेपाल रेडक्रस सोसाईटीको प्रतिनिधी एक जना	-सदस्य
च) वडा सचिव	-सदस्य सचिव

परिच्छेद -५

विविध

२४. कोष बाट कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने:

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, गाउँ कार्यपालिका र यस अन्तर्गतका समिति वा उपसमितिबाट विपद् सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्दा यस कोषबाट मात्र संचालन गरिनेछन् ।

२५. जाँच पास तथा फरफारक:

कोषबाट संचालन गरिने कार्यक्रमको जाँचपास तथा फरफारक प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

२६. गाउँपालिका विकास योजनामा समावेश गर्ने :

कोषबाट स्वीकृत वार्षिक योजना तथा कार्यक्रमहरू गाउँपालिकाको विकास योजनामा समावेश गर्नुपर्नेछ ।

२७. कार्यविधिको संशोधन:

यस कार्यविधिलाई संशोधन गर्न आवश्यक देखिएमा व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाले गर्नेछ ।

२८. बचाउ र खारेजी:

क) यस कार्यविधिमा व्यवस्था भएका कुराहरूको हकमा स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४, स्थानीय तहको आर्थिक प्रशासन सम्बन्धि प्रचलित कानूनसँग बाझिन गएमा बाझिएको हकमास्वतः खारेज भएको मानिनेछ ।

ख) कुनै कारण बाट कोष संचालन हुन नसकेमा गाउँ कार्यपालिकाले कोषलाई खारेज गर्न सक्नेछ ।

ग) कोष खारेज भएको कोषमा रहेको चलअचल सम्पत्ति तथा दायित्व गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा स्वतः सर्नेछ ।